

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
філії комунальної установи «Любицький
психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної
ради**

08.10.2024

м. Київ, 2024

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 08.10.2024 групою НПМ здійснено відвідування філії комунальної установи «Любицький психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради (далі – філія, інтернат, заклад).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Круцюк Антон Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Волков Михайло Валерійович, представник Уповноваженого в Запорізькій області;

Морозов Руслан Олегович, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Яковенко Віра Сергіївна, представник громадської організації;

Микитенко Володимир Дмитрович, представник громадської організації;

Димирецький Олег Юрійович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Заклад знаходиться за адресою: вул. Стадіонна, буд. 2-Б, с. Михайлівське, Запорізький р-н, Запорізька обл.

Керівництво закладу – Кір'янова Оксана Станіславівна, заступник директора.

Згідно з Положенням комунальної установи «Любицький психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради (нова редакція), затвердженим рішенням Запорізької обласної ради від 09.10.2017 № 39, інтернат є стаціонарним інтернатним закладом для соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних

заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в інтернаті.

Заклад розрахований на перебування 49 осіб. На день відвідування в філії перебувало 48 підопічних (1 особа – жінка, 47 осіб – чоловіки). Окрім того, 31 підопічний закладу мають статус внутрішньо переміщеної особи. В закладі перебувають 43 дієздатних підопічних та 5 недієздатних. 46 особам в інтернаті встановлено групи інвалідності. 11 підопічних закладу маломобільні особи та 17 – ліжкові хворі. 3 підопічних знаходяться під опікою закладу та 2 підопічних мають інших опікунів.

За період з 01.01.2023 по 31.12.2023 у закладі померло 2 особи, за 2024 рік станом на момент відвідування – 1 особа. Причиною смерті встановлено хронічне обструктивне захворювання легень.

Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 13.04.2018 № 715 інтернат надає медичну допомогу відповідно до ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю: організація і управління охороною здоров'я, терапія, психіатрія; за спеціальністю молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа.

Відповідно до штатного розпису на 2024 рік у філії затверджено 46 штатних одиниць, з яких 2 шт. од. – лікарі, 6 шт. од. – середній медичний персонал, 8 шт. од. – молодший медичний персонал.

До посадових інструкцій персоналу окремим пунктом внесено обов'язок дотримуватись вимог статті 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

У 2023 році на рахунки закладу надійшло 14 900 274,07 грн.

Фінансування закладу на 2024 рік затверджено у розмірі 14 922 355,00 грн.

Вартість харчування на одну особу в день станом на 01.10.2024 становить 164,84 грн, а сума витрат на медикаменти на одну особу в день становить 15,23 грн.

Інтернат має затверджений наказом директора План цивільного захисту комунальної установи «Любицький психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради на особливий період.

Територія філії огорожена та має облаштовану зону для відпочинку на свіжому повітрі (крита альтанка) (фото 1). Підопічні вільно пересуваються територією закладу, а також мають доступ до своїх житлових кімнат та ліжок протягом дня.

Заклад має два одноповерхових житлових корпусів.

Житлові кімнати розраховані на проживання від однієї до чотирьох осіб. Також підопічні мають можливість проживати сім'ями.

Підопічні забезпечені сезонним одягом. Санітарний стан постільної білизни та одягу підопічних задовільний.

Працівниками проводиться належне прибирання в спальних кімнатах та приміщеннях загального користування. Забезпечується догляд за ліжковими

хворими підопічними: надається допомога у годуванні, здійсненні індивідуальних санітарно-гігієнічних процедур.

У закладі організовано чотириразове харчування.

Підопічні користуються власними мобільними телефонами та іншою технікою (фото 2).

Підопічні мають можливість виїжджати у місто, ходити до церкви тощо. Окрім цього, кожного тижня в закладі працює виїзний магазин, де підопічні здійснюють покупки.

Група НПМ провела особисте конфіденційне спілкування з 15 підопічними та 5 працівниками закладу. Скарг на неналежне поводження, якість догляду та умови проживання від підопічних не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 28.09.2023, за результатами якого групою НПМ виявлено порушення прав підопічних на життя, на охорону здоров'я, на достатній життєвий рівень на ефективні засоби юридичного захисту.

За результатами попереднього відвідування НПМ інтернату вносились такі рекомендації щодо дотримання прав підопічних та діяльності закладу, а саме вжити заходів щодо:

- опрацювання питання можливості тимчасового переміщення (евакуації) підопічних інтернату в безпечні регіони;

- забезпечення своєчасного переміщення, належного зберігання, та ведення особових справ підопічних;

- приведення у відповідність графік прийому їжі;

- забезпечення контролю за дотриманням правил товарного сусідства під час зберігання продуктів харчування;

- розміщення на інформаційних стендах інформації про права підопічних;

- ремонту пошкодженої розетки.

У ході відвідування 08.10.2024 встановлено, що рекомендації надані за результатом попереднього відвідування виконані частково.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. В закладі відсутнє укриття, що порушує вимоги пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт), абзацу другому підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185 (далі – Критерії діяльності), та наказу Міністерства

внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту».

2. У санітарно-гігієнічній кімнаті закладу, в яку мають безперешкодний доступ підопічні, персонал зберігає миючі засоби (фото 3). Наявність безперешкодного доступу підопічних до активних хімічних речовин, без відповідного нагляду з боку персоналу, може спричинити використання їх не за призначенням і становити загрозу життю та здоров'ю підопічних.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

3. Під час вивчення медичної документації встановлено, що медичні картки підопічних ведуться у формі № 003/о «Медична картка стаціонарного хворого».

Групою НПМ проінформовано адміністрацію інтернату, що форму № 003/о не доцільно використовувати у закладі, де підопічні перебувають постійно та не проходять стаціонарне лікування. Медичним працівникам надано роз'яснення щодо необхідності ведення медичної документації за формою «Медична картка амбулаторного хворого» (форма № 025/о), яка затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.12.2012 № 110.

4. Порушуючи пункт 9 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі – Типове положення), адміністрацією інтернату у 2023 та 2024 роках не забезпечено проведення підопічним поглибленого медичного огляду лікувально-консультативною комісією, а проведено лише флюорографічне обстеження органів грудної порожнини.

5. В медичній частині ПНІ відсутні протоколи догоспітальної допомоги, форми та порядок ведення яких затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги», що ускладнює вчасне діагностування та подальшу якість надання необхідної допомоги підопічним у разі виникнення невідкладних станів.

6. Амбулаторний прийом та огляд підопічних не реєструється належним чином, відсутній «Журнал реєстрації амбулаторних пацієнтів», що суперечить вимогам наказу МОЗ від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування».

7. Значна кількість підопічних ПНІ, як свідчать листки лікарських призначень, впродовж тривалого часу приймають клозапін (азалептол, азапін, лепонекс). Всупереч наказу МОЗ від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» повторні та подальші динамічні аналізи крові не проводились, моніторингу зміни показників крові не визначалось. Групою НПМ доведено працівникам, що відповідно до пункту 3 та пункту 4 вищевказаного наказу пацієнтам в процесі терапії лікувальним засобом,

який містить діючу речовину клозапін має бути гарантовано регулярне гематологічне обстеження, і вони повинні бути проінструктовані щодо необхідності негайного звернення до лікуючого лікаря при розвитку будь-якої інфекції чи лихоманки.

8. В закладі перебувають соматично хворі особи, яким не надається належна медична допомога. Групою НПМ оглянутий хворий Р. який страждає на важку форму патології суглобів. Хвороба прогресує та вже привела до ампутації пальців обох стоп (фото 4), деформації пальців обох кистей рук (фото 5) з порушенням функції важкого ступеню. Також хворий страждає на післятравматичну анофтальмію обох очей. Фактично хворому призначаються лише перев'язки, відсутнє етіопатогенетичне лікування основної хвороби, не проведено жодної консультації вузькими фахівцями задля зменшення страждань від захворювання.

9. Також оглянутий пацієнт С., який страждає на ускладнення основного захворювання у вигляді лімфодема обох нижніх кінцівок з трофічними виразками та лімфореї. В амбулаторній картці пацієнта зазначена серцево-судинна хвороба, однак не призначене відповідне лікування задля покращення стану хворого та запобігання наявних ускладнень.

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини ненадання належної медичної допомоги може бути розцінено як порушення статті 3 Європейської конвенції з прав людини, а саме катування або нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання.

10. Філією не організовано належним чином взаємодію з закладами охорони здоров'я стосовно надання медичної допомоги (в тому числі і психіатричної) підопічним закладу. Групою НПМ надано детальні роз'яснення щодо можливої організації відповідної медичної допомоги підопічним із залученням лікаря загальної практики сімейної медицини за відповідними направленнями до лікарів-спеціалістів за потреби.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

11. У ході відвідування закладу групою НПМ встановлено перенаселення в окремих кімнатах інтернату, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007).

Наприклад, площа однієї з кімнат становить 12,673 м² (фото 6), а сама кімната розрахована на проживання 4 осіб (фото 7). Відтак на одну особу припадає 3,2 м².

Зазначене порушує передбачені чинним законодавством норми площі на особу (8-10 м²).

12. У порушення розділу III Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в

інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення (далі – Мінімальні норми), затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857, в окремих житлових кімнатах відсутній твердий інвентар, зокрема стільці тверді, шафи.

13. У порушення пункту 5 Типового положення, в інтернаті останнє приймання їжі організовано з 17:30 до 18:30 год (фото 8), проте має бути організовано не пізніше ніж за дві години до сну.

14. Житлові кімнати підопічних знаходяться в неналежному санітарному стані та потребують ремонту. Зокрема, стіни та стеля покриті пліснявою (фото 9), в кімнатах наявна велика кількість мух (фото 10).

15. В морозильній камері харчоблоку виявлено заморожену немарковану моркву та капусту, що не відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 324 «Про затвердження натуральних добових норм харчування в інтернатних установах, навчальних та санаторних закладах сфери управління Міністерства соціальної політики України», яка не дозволяє заміну свіжих овочів на морожену продукцію (фото 11).

16. Групою НППМ виявлено, що в морозильних камерах на харчовому складі закладу відсутні термометри, а журнал температурного режиму та технічного обслуговування холодильного устаткування не ведеться належним чином, чим порушуються вимоги пункту 2 статті 41 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

17. У холодильнику харчоблоку встановлено порушення правил товарного сусідства продуктів харчування, що може призвести до перехресного забруднення продуктів харчування та втрати їх якості (фото 12, 13).

18. Окрім того, виявлено немарковані продукти харчування, що суперечить пункту 1 статті 32 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Зазначене не дає можливості визначити їх терміни придатності та відповідність умов зберігання (фото 14).

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

19. Не всі приміщення закладу у повній мірі пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та підопічних, які належать до маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме:

в коридорах житлового корпусу відсутні горизонтальні поручні для полегшення пересування малорухомих підопічних (фото 15);

вхідні двері до корпусу мають необладнані пороги (фото 16);

туалетні кімнати не облаштовано для маломобільних груп населення, зокрема не встановлено поручні або інші пристосування.

20. У житлових кімнатах ліжкових хворих підопічних відсутні кнопки виклику персоналу, що призводить до неможливості швидкого реагування у разі коли ліжковий хворий потребує допомоги персоналу.

21. Душова кімната житлового корпусу не пристосована для осіб з інвалідністю, зокрема вузький дверний отвір не дозволяє потрапити в душеву кімнату особі на кріслі колісному (фото 17).

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

22. Працівники закладу порушують права підопічних на приватність, оскільки проводять гігієнічні процедури у присутності інших мешканців кімнати, не використовуючи при цьому ширми. Більш того, використання туалетного стільця, зміна підгузків та миття підопічних у присутності інших осіб порушує право на повагу до людської гідності.

Групою НППМ встановлено, що одяг, взуття, постільна білизна та інший м'який інвентар не персоналізовано. Окрім того, на вікнах санітарно-гігієнічних кімнат відсутнє непрозоре скло або непрозора плівка (фото 18).

Відповідно до рекомендацій Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню СРТ/Inf(98)12-part (далі – Стандарти КЗК) вищезазначені умови не сприяють зміцненню почуття самотності особистості та особистої гідності підопічних, а індивідуалізація одягу є однією із форм процесу лікування.

Порушення права на ефективні засоби юридичного захисту (стаття 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 40, 57, 59 Конституції України).

23. У житловому корпусі відсутній інформаційний стенд з інформацією про права і обов'язки підопічних, адреси і контактні дані посадових осіб, до яких підопічні та персонал можуть звернутися у разі порушення їх прав, інформація про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо.

24. Відповідно до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» підопічні є суб'єктами права на безоплатну вторинну правничу допомогу. Проте, у закладі не налагоджена співпраця з місцевим центром з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, що призводить до порушення права підопічних на професійну правничу допомогу.

Під час відвідування стало відомо про порушення прав недієздатного підопічного Пузакова Володимира Павловича 30.07.1949 р.н., опікун якого помер 24.10.2021.

Недієздатний підопічний Пузаков В.П. з 24.10.2021 по теперішній час не має опікуна, що призводить до низки порушень його прав протягом тривалого часу, а саме: позбавлений можливості представництва своїх інтересів у суді; взаємодії з державними органами; укладання договорів на надання медичних послуг тощо.

Групі НМП не надано жодних підтверджуючих документів щодо вжиття керівництвом інтернату заходів для призначення Пузакову В.П. опікуна та сприяння у наданні йому правничої допомоги.

Порушення права на вільний розвиток своєї особистості (стаття 23 Конституції України).

25. Статтею 23 Конституції України передбачено, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, у якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості. При цьому, в філії не забезпечено дозвілєвої діяльності, що порушує вимоги пункту 5 Типового положення.

Порушення права володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю (стаття 41 Конституції України).

26. У порушення вимог Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та/або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями підопічними дитячих будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого Наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 року № 1173, облік коштів недієздатних підопічних, опікуном яких є заклад, не здійснюється.

Інші порушення

27. Групою НППМ під час відвідування встановлено, що арматурні картки у закладі ведуться недержавною мовою, що порушує частину 1 статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», а саме єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Міністерству соціальної політики України, Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг філією комунальної установи «Любицький психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Запорізької обласної військової адміністрації.

2. Запорізькій обласній військовій адміністрації, Запорізькій обласній раді забезпечити:

- контроль за дотриманням прав підопічних;
- вжиття невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності філії комунальної установи «Любицький психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради;
- облаштування укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;
- належну взаємодію інтернатних закладів соціальної сфери та закладів охорони здоров'я задля належного медичного обслуговування осіб, які перебувають у таких закладах.

3. Філії комунальної установи «Любицький психоневрологічний інтернат» Запорізької обласної ради забезпечити:

- облаштування укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;
- вжиття заходів щодо приведення медичної документації у відповідність до вимог наказу МОЗ від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування»;
- проведення профілактичного медичного огляду підопічних;
- вжиття заходів щодо надання медичної допомоги (в тому числі і психіатричної) підопічним закладу;
- проведення гематологічних обстежень підопічних, які приймають клозапін (азалептол, азапін, лепонекс);
- наявність в медичній частині клінічних протоколів надання психіатричної допомоги;
- дотримання норм житлової площі на одну особу;
- облаштування житлових кімнат інтернату відповідно до Мінімальних норм; унормування графіку приймання їжі підопічними за дві години до сну;
- зберігання побутової хімії в недоступному для підопічних місці;
- дотримання санітарно-гігієнічних вимог в кімнатах;
- належне зберігання овочів;
- холодильні та морозильні камери харчоблоку термометрами;
- належне ведення журналу температурного режиму та технічного обслуговування холодильного устаткування;
- дотримання правил товарного сусідства продуктів харчування;
- маркування продуктів харчування для можливості визначити їх терміни придатності та відповідність умов зберігання;
- облаштування житлових корпусів відповідно до норм ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»;

дотримання права на приватність під час санітарно-гігієнічних процедур, зокрема, облаштувати кімнати у яких проживає більше ніж одна особа ширмами; персоналізацію одягу, взуття, постільної білизни та іншого м'якого інвентарю;

розміщення у всіх корпусах інформаційних стендів з інформацією про права і обов'язки підопічних, адреси і контактні дані посадових осіб, до яких підопічні та персонал можуть звернутися у разі порушення їх прав, інформація про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо;

дотримання права на юридичну допомогу шляхом залучення безоплатної правничої допомоги до вирішення юридичних проблем підопічних;

створення умов для участі підопічних в культурно-масових заходах та комплексі реабілітаційних заходів і денної зайнятості підопічних з урахуванням стану здоров'я та їх бажання;

використання пенсійних коштів підопічних відповідно до встановлених законом норм;

ведення арматурних карток державною мовою.

Додаток: фотоматеріали на 5 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст відділу реалізації
національного превентивного
механізму в закладах соціального
забезпечення та освіти Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав
людини**

Антон КРУЦЮК

Фотоматеріали

фото 1

фото 2

фото 3

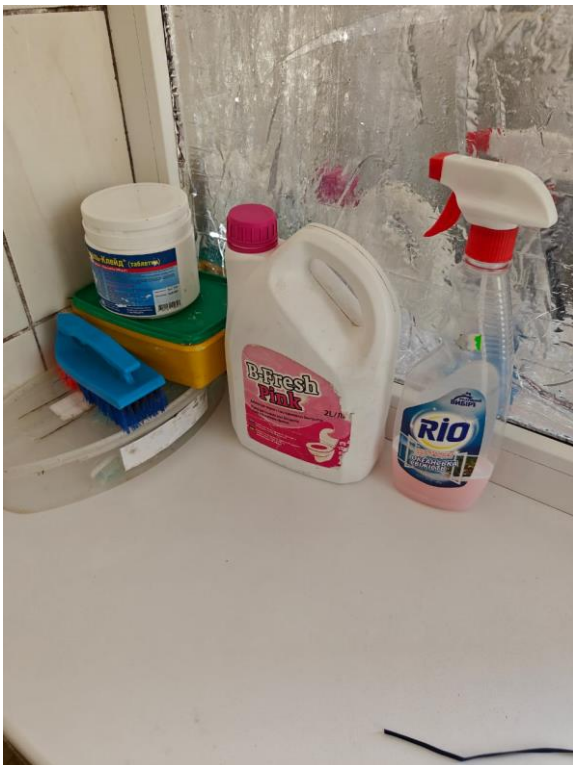

фото 4

фото 5

фото 6

фото 7

фото 8

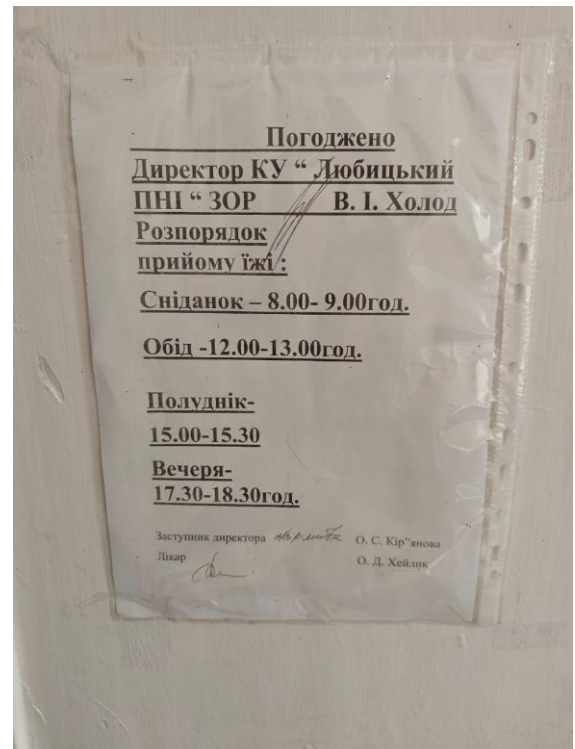

фото 9

фото 10

фото 11

фото 12

15

фото 13

фото 14

фото 15

фото 16

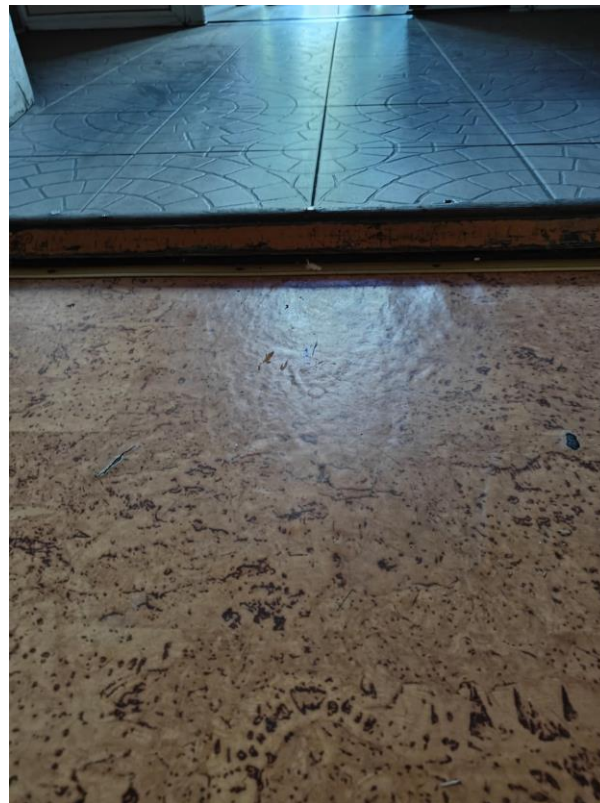

фото 17

фото 18

